

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СИСТЕМИ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Квашук О.В., викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

ВСП «Уманський фаховий коледж технологій та бізнесу» УНУС, м.Умань, Україна

Інновацією для сільськогосподарських підприємств є технологія, продукт або послуга, організаційне рішення, виробництво чи застосування яких раніше на цьому підприємстві не здійснювалося та впровадження яких забезпечило істотне підвищення ефективності функціонування суб'єкта господарювання, вирішення актуальних для нього проблем. Через різноманітність інновацій поширений у світовій практиці підхід з їх поділом на технологічні (продуктові та процесові) і нетехнологічні (маркетингові та організаційні) може бути доповнений іншими варіантами класифікації інновацій, які дають змогу повніше розкрити їх зміст, напрями й форми застосування. Інноваційний розвиток підприємства розглядається як процес прогресивних змін у його стані, що відображається в зростанні ефективності функціонування, набутті конкурентних переваг, зміцненні ринкових позицій тощо, досягнутих завдяки впровадженню ним інновацій. Він виступає бажаним результатом інноваційної діяльності. Для досягнення змін у стані підприємства, що підпадають під визначення інноваційного розвитку, інноваційна діяльність повинна відзначатися: постійним характером, оперативністю, цілеспрямованістю, комплексним характером, науковістю, наявністю стимулів до участі в інноваційному процесі в усіх задіяних у ньому суб'єктів. Інноваційна діяльність сільськогосподарських підприємств перебуває під впливом багатьох чинників. Їх можна класифікувати за організаційним рівнем формування – на чинники світового (мега-) рівня, в яких відображаються процеси глобалізації, макrorівня (країни), мезорівня та мікрорівня (суб'єкта господарювання) [2]. Між зазначеними групами чинників існує тісний зв'язок: чинники вищого рівня впливають на процеси, у тому числі формування чинників, на нижчих організаційних щаблях. Вплив окремих чинників на інноваційну діяльність сільськогосподарських підприємств має як позитивний, так і негативний характер. Баланс між впливом позитивних і негативних чинників відображає динаміка основних показників функціонування сільськогосподарських підприємств. Упродовж останніх довоєнних років сільськогосподарські підприємства України помітно збільшили обсяги виробництва продукції. Відбулося це завдяки зростанню урожайності культур і продуктивності тварин, диверсифікації напрямів і способів реалізації продукції, змін в організації діяльності підприємств. Такі тенденції є результатом інноваційного розвитку системи аграрного виробництва, ефективність якої відображає й висока частка прибуткових сільськогосподарських підприємств. Інноваційний розвиток більшою мірою характерний для рослинницьких галузей. Можливості великих за розмірами підприємств щодо впровадження інновацій значно вищі, ніж відносно менших суб'єктів господарювання. Прикладами продуктових інновацій в країні є розширення вирощування окремих технічних культур із застосуванням прогресивних технологій, реалізація низки проєктів з виробництва органічної продукції. Найчастіше агровиробники впроваджують процесові інновації, пов'язані з удосконаленням технологій виробництва і зберігання продукції. Доволі висока частка підприємств, які здійснюють продуктові інновації, сформувалася завдяки започаткуванню виробництва нових для суб'єктів господарювання видів продукції рослинництва. Нерідко підприємства одночасно впроваджують кілька видів інновацій [2]. Однак чимало підприємств недооцінюють впровадження організаційних і маркетингових інновацій. Результати досліджень показують відсутність чітких підходів у більшості сільськогосподарських підприємств до планування подальшого розвитку інноваційної діяльності. Актуальною проблемою респонденти вважають нестачу власних коштів для її фінансування. Натомість проблеми, пов'язані з браком інформації, нестачею кваліфікованих

працівників, невизначеністю ринкового попиту на інноваційні продукти, загалом не оцінюються агровиробниками як значні. Близько 80% сільськогосподарських підприємств зазначили, що не відчували суттєвого впливу нормативно-правової бази на їхню інноваційну діяльність. Впровадження інновацій у сільськогосподарських підприємствах слід розглядати як реалізацію інноваційно-інвестиційного проєкту. Перспективи інноваційного розвитку аграрного виробництва залежать від формування й використання у сільськогосподарських підприємствах та на вищих організаційних рівнях інноваційного потенціалу. Елементами інноваційного потенціалу підприємства, які відображають окремі його функції та види задіяних ресурсів, є наступні складові: кадрова, матеріальна, фінансова, організаційно-управлінська, інформаційна, маркетингова. Ці складові інноваційного потенціалу підприємства є частинами відповідних складових загального його потенціалу [3]. Вони включають ті ресурси й умови їх використання, що можуть бути задіяні в інноваційній діяльності суб'єкта господарювання. Формування інноваційного потенціалу системи аграрного виробництва включає комплекс заходів, що здійснюються на різних організаційних рівнях. На мікрорівні (підприємства) їх змістом є формування потенціалу для реалізації інноваційного проєкту. На мезорівні (території, регіону) відповідна діяльність має бути спрямована на: координацію діяльності наукових установ, їх співпраці з аграрним бізнесом; розвиток системи аграрного дорадництва; формування інноваційних аграрних кластерів; реалізацію регіональних програм підтримки інноваційного розвитку. На макрорівні (національному) виконуються завдання, пов'язані з фінансуванням аграрної освіти і науки, моніторингом інноваційних процесів у сільському господарстві, підтримкою агровиробників за пріоритетними напрямками їх діяльності, реалізацією цільових програм інноваційного розвитку системи аграрного виробництва. Відповідні заходи слід планувати й реалізовувати в рамках єдиного механізму формування і використання інноваційного потенціалу системи аграрного виробництва. Ефективність інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств залежить від обслуговування процесу трансферу інновацій, фінансового забезпечення їх впровадження, наукового супроводу, нагляду за практикою застосування. Відповідні функції покладаються на інфраструктуру, що забезпечує інноваційну діяльність агровиробників. З урахуванням виконуваних функцій доцільно виділити наступні складові цієї інфраструктури – фінансову, інформаційну, організаційно-координаційну та контролюючу, посередницьку. Елементом інформаційної складової інфраструктури інноваційного розвитку сільського господарства є дорадчі служби [1]. Пропозиції щодо розвитку діяльності дорадчих служб в Україні стосуються налагодження комунікаційних зв'язків між дорадчими службами й агровиробниками, у формуванні яких повинні брати участь профільні департаменти та відділення обласних і районних державних адміністрацій. Стає очевидним доцільність розвитку таких форм комунікації дорадчих служб із стейкхолдерами, як дистанційне спілкування, тематичні зустрічі з групами сільгоспвиробників, системні контакти з органами виконавчої влади й місцевого самоврядування та структурами, що обслуговують сільгоспвиробників. Кошти з державних і недержавних програм і грантових проєктів можуть покривати певну частину видатків, пов'язаних з діяльністю дорадчих служб, здешевлювати їх послуги, однак їх не слід розглядати як єдине чи домінуюче джерело фінансування.

Список використаних джерел.

1. Кравець І. Що таке IoT-платформа чи Інтернет речей для аграрія. АгроЕліта. 2020. №3. URL: <https://agroelita.info/2020/03/shho-take-iot-platformachy-internet-rechej-dlya-agrariya>
2. Матковський П., Шеленко Д., Сас Л., Баланюк І. Інноватизація сільськогосподарських підприємств в умовах модернізації економіки. European Journal of Economics and Management. 2019. Vol. 5, Issue 2. p. 79–85.
3. Смулка О. Формування інноваційного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Аграрна економіка. 2020. Т. 13, № 1-2. С. 45-54.